

K. Horváth Zsolt

Nem-egyidejű egyidejűség

A Petőfi Csarnok a művelődési ház
és a globális populáris zenei helyszín között

Jóllehet a Petőfi Csarnok név már az 1970-es évek közepén feltűnik Budapest Főváros Tanácsának irataiban, de az, hogy e név alatt ifjúsági szabadidőközpontot alapítanak, csak az 1980-as évek legelején vált egyértelművé. Az a tény, hogy az államszocialista hatalom szabályozni, keretek közé szorítani próbálta a fiatalok szabadidő-eltöltését, önmagában nem meglepő, de korántsem mindegy, hogy technikailag miként kivitelezte azt. A fiataloknak a populáris zenéhez kapcsolódó szabadidő-eltöltését persze napjainkban is szabályozza az állam és az önkormányzat (sok koncert-helyszínre például 18 éves kor alatt csak szülőkkel lehet belépni), de mindennek a Kádár-korszakban felügyelő és büntető logikája is volt.

Az 1950–1960-as évek fordulójától, a rock and roll, majd a beat név alatt feltűnő új populáris zenei formák, de még inkább a hozzájuk kapcsolódó – akkor szubverzívnek tűnő – magatartásminták (öltözködés, hajviselet, táncolás, ugrálás stb.) világszerre új helyzet elé állították a felnőtt társadalom tűrőképességét. Ám a Fal innenső oldalán a belügyi szervek az „ifjúsági problémának” nemegyszer kriminalizálással igyekeztek elejét venni. A Kádár-korszak ifjúságpolitikája ennyiben kétarcú: Michel Foucault nyomán azt mondhatjuk, hogy egyszerre jellemzi a felügyelet és büntetés igénye és gyakorlata. Egyfelől az 1961-ben kapuit meg-

AZ INTÉZMÉNY LÉTREHOZÁSA, CÉLJA

Régóta sürgető igény volt a fővárosban az ifjúság számára egy egész évben üzemelő, kulturális, sportolási és szórakozási lehetőségeket egyaránt biztosító komplex intézmény létrehozása.

A Fővárosi Tanács 1982-ben 407 sz. határozatával döntött egy új Fővárosi Ifjúsági Szabadidő Központ létesítéséről és megkezdte a 120 millió Ft-os beruházás előkészítését. Az intézmény a Városligetben a BNV egy régi épületének helyén - a Repüléstörténeti Múzeummal együtt - került kialakításra.

Elnevezése: Fővárosi Tanács VB. Petőfi Csarnok

Az épület hasznos alapterülete: 3.930 m²

(Helyiségeinek megoszlását az 1.sz. melléklet mutatja).

Az intézmény indulását a Fővárosi Tanács VB. az 518/1984 alapító határozata engedélyezte, megjelölve a fő tartalmi célkitűzéseket és kereteket. Működésének első másfél évét kísérletnek tekintettük és további munkáját a szerzett tapasztalatok és a felügyeleti vizsgálat megállapításai alapján kívánjuk véglegesíteni.

BFL VIII.3813 lkt. sz. n. Kis Lajos, osztályvezető jelentése a Petőfi Csarnokban végzett általános felügyeleti vizsgálat tapasztalatairól, 1987. 04. 22. 2. p.

nyitó Budai Ifjúsági Parkkal *felügyelni* óhajtotta az ifjúság szabadidő-eltöltését, másfelől azonban a koncepciós alapon működtetett galeri-perekkel (Kalef, belvárosi galeri, nagyfások) *büntette* is a szerinte a szcena peremére sodródott személyeket. Noha a rendszer fennállása során ennek a kettős stratégiának az intenzitása folyamatosan változott, de mindvégig fennmaradt: elég, ha az

1984-ben megjelent
néhány fontosabb
külföldi és magyar
lemez:

Alphaville: *Forever Young*,
Bruce Springsteen: *Born in the U.S.A.*, Deep Purple: *Perfect Strangers*, Iron Maiden: *Powerslave*, Madonna: *Like a Virgin*, Mike Oldfield: *Discovery*, Nena: *99 Luftballons*, Queen: *The Works*, Red Hot Chili Peppers: *The Red Hot Chili Peppers*, Run-D.M.C.: *Run-D.M.C.*, Tina Turner: *Private Dancer*, Van Halen: *1984*, Deák Bill Gyula: *Rossz vér*, Első Emelet: *Első Emelet 1.*, Fonográf: *Jelenkor*, Hobo Blues Band: *Vadászat*, KFT: *Bál az Operában*, Locomotiv GT: *Ellenfél nélkül*, P. Mobil: *Honfoglalás*, Solaris: *Marsbéli krónikák*, V'Moto-Rock: *Garázskijárat*.

1982-ben bíróság elé citált szegedi CPg és veszprémi Közellen-ség nevű zenekarokra gondolunk. Mindennek ellenére azonban az ifjúsági kultúra két évtizedes jelenléte, a zenei és stiláris változások hatása a közönség öltözködésére, hajviseletére, zenehallgatási szokásaira az 1980-as évek elejére többé-kevésbé megszokottá vált, és általánosságban elmondható, hogy a hatalom normalizáló stratégiájának fontosabb elemévé – a büntetés viszsza-szorításával – mégiscsak a *felügyelet* vált (ideértve természetesen az állambiztonsági megfigyeléseket is). Az új fővárosi ifjúsági szabadidőközpont részben ennek az ifjúságpolitikának, részben az 1970-es évek második felében foganatosított új közművelődés-fogalomnak a jegyében született.

Az Magyar Szocialista Munkáspárt 1974-es közművelődési határozata, valamint a közművelődésről szóló, 1976. évi 5. törvény ugyanis részben új szerepet szánt a kultúrának a magyar társadalom életében. Az egyik ilyen döntő változás az, hogy a párt- és állami vezetés szanálta a korábbi „népművelés” címszó alá besorolható eljárásait, hiszen nevéből is láthatóan az túlzottan műveltető, egyoldalú és hierarchikus jellegű volt. Az ehhez képest javasolt „közművelődésből” egyrészt történeti mintákra asszociálhatunk, hiszen a 19. század végi Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületre vagy a szegedi Móra Ferenc Múzeum homlokzatára írt feliratra gondolhatunk, másrészt e fogalom magában foglalja a cselekvő szándékát, akaratát, ennyiben tehát dialogikusnak és demokratikusnak tűnik. A változások bevezetése mellett azonban maga a törvény archaikus is marad annyiban, amennyiben közművelődési alapintézménynek tekinti a művelődési házat, melynek céljaként „a kultúra demokratizálását, a közösségi gondolkodás és életmód általánossá tételét” jelöli meg.

A döntéshozók egészen egyszerűen nem mérték fel annak jelentőségét, hogy az 1960-as években hihetetlen népszerűsége szert tevő televízió, valamint a fentebb kivonatolt ifjúsági kultúra szociológiai értelemben *átrendezte* a magyar társadalom érték-szerkezetét, aminek következtében a művelődési házak – mint az 1970-es évek művelődésszociológiai kutatásai rámutattak – vagy fokozatosan elnéptelenedtek, vagy, a talpon maradást szem előtt tartandó, nyitottak a nagy felhajtóerővel rendelkező, de bel-

Urbán Tamás felvétele. A Liget SC gombfocicsapata. 1987. Fortepan

ügyi szempontból sokszor rizikós populáris zenei koncertek felé. A magyar társadalomtudományos gondolkodás észlelte, sőt mi több, szóvá is tette ezt a fajta – a kultúrában, illetve szűkebben a művészetben jelentkező – változást. A kulturális integráció hagyományos formáinak válságjelenségeiről, sőt kudarcáról értekezve Vitányi Iván azt a költőinek tetsző kérdést fogalmazta meg, miszerint „nem utópia-e (...) a tömegszervezetek kulturális munkájának és kulturális tömegszervezetek munkájának megélénkítése, az értelmiség összefogása, a lakosság, a nép mind szélesebb körű bevonása az új aktív-közösségi-generatív kultúra megteremtéséhez”?

A szociálpszichológus Pataki Ferenc pedig azt emelte ki, hogy az 1970-es évtizedben a társadalmi identitások formálása elkanyarodott a klasszikus munka-közélet-társadalmi nyilvánosság-szabadidő modelltől. Úgy fogalmazott, hogy ez a modern társadalmakban tapasztalható változás a szocialista országokban rövidebb idő alatt ment végbe, így hatása még inkább látható.

1985

**1985. február 20.
Megnyílt a Budapesti
Kongresszusi Központ.**

Itt adták át először 1986. december 20-án a Magyar Rádió popzenei elismeréseit, az eMeRTon-díjat. A zenekari kitüntetések a Bojtorján és az Edda kapta, míg Vikidál Gyula lett az év musicaléneke.

**1985. március 8.
Bevezették
a többes jelölést.**

Az 1983. július 6-i MSZMP KB-határozat alapján az új választójogi törvény bevezette a kötelező többes jelölést. Így 1985. június 8-án a hétszázhatvanhat jelölt közül – harmincnégy év óta először – hetvenegyen nem a Hazafias Népfront listáján indultak, mégis minimális lett az ellenzéki képviselők száma. Ekkor merült fel Bródy János indítása is a választásokon.

ÖSSZEGEZÉS

A Petőfi Csarnok a számára megszabott funkcióknak megfelelően kezdte meg tevékenységének kialakítását. Az el-
telt - közel 2 éves működés - az útkeresés időszaka volt.
A kivitelezési nehézségek, a működéshez, illetve műkö-
detéshez nélkülözhetetlen feltételek hiánya, a sokrétű
feladatvállalás mellett - kialakult az intézmény nyitott
profilja.

Eredményesen hozott létre és működtet elsősorban tömeges
ifjúsági szórakozási lehetőségeket. Rendezvényeiben olyan
kezdemenyzéseket bontakoztatott ki, amelyek - részben
kuriózum jellegükkel fogva - nagy látogatottságot és nép-
szerűséget eredményeztek.

Az új, induló intézménnyel szemben a vezetés esetenként
túlzott feladatvállalásokat tett, amelyek rendkívül sok
külső erő bevonásával valósulhattak csak meg, amelyekre pe-
dig az intézménynak nem minden esetben volt meg az anya-
gi fedezete.

Dicséretes az intézmény jó kapcsolatrendszere és nyitott-
sága, az új kezdeményezések iránti fogékonysága.

Adós maradt azonban napjaink gazdasági helyzetét és az
intézmény pénzügyi lehetőségeit számba vevő felelős, át-
gondolt gazdálkodással.

A javaslatok, a fejlődés, a fejlesztés fő irányainak meg-
fogalmazásakor arra törekedtünk, hogy elsősorban a már
meglévő tevékenységek, a kialakult működési gyakorlat mi-
nőségi elemei teljessédjenek ki és a várható közösségi és
szakmai igények időben beépülhessenek az intézményi
strukturába.

*BFL VIII.3813 lkt. sz. n. Kis Lajos, osztályvezető jelentése a Petőfi Csarnokban végzett általános fel-
ületesi vizsgálat tapasztalatairól, 1987. 04. 22. 27. p.*

„Ez a felgyorsult (...) fejlődés, amelynek menetében egy politikai
és egy társadalmi forradalom kapcsolódott össze a termelés és az
életmód viharos átalakulásával, immáron milliókat emelt ki régi
identitásuk keretéből (...), anélkül azonban, hogy minden ponton
újakat tudott volna kínálni, illetve hogy a felkínált identitás-ke-

reteket (...) kellően meg tudta volna gyökereztetni a hétköznapi tudatban, tapasztalásban és hagyományban.” Pataki oda futtatta ki gondolatmenetét, hogy az 1970-es évtizedben különös hangsúllyal jelentkeznek ezek az identitásproblémák, melyek a legplasztikusabban az ifjúsági kultúrában törtek a felszínre. Amerikai példákra hivatkozva a hatvanas évek ellenkultúráját effajta, az újabb azonossági formák kimunkálására tett kísérletnek tekintette. Előadását azzal zárta, hogy az érett szocializmusnak választ kell adnia ezekre az általánosan jelentkező modernitásp problémákra, különben nem lesz képes integrálni saját állampolgárait a társadalomba. Ennek záloga pedig, hogy létre kell hoznia, ki kell munkálnia „egy újfajta társadalmi identitás alapjait és feltételeit”. Ezek az értékelések azonban két olyan értelmiségi megnyilatkozásaiból tetszenek ki, akiknek egyrészt valóban volt rálátásuk a folyamatokra, másrészt politikai beágyazottságuk okán véleményük adott esetben eljuthatott a döntéshozókhoz is.

Ha belenézünk a Petőfi Csarnok alapításának levéltári dokumentumaiba, akkor láthatóvá válik, hogy áttételesen ugyan, de gyakorlati szinten is megfogalmazódnak e kérdések. Az egyik oldalon Budapest Főváros Tanácsa az aufklärista szellemben fogant közművelődési törvény nevében cselekszik, amikor az új intézmény szerepei közé sorolja a kisközösségek megalakulásának elősegítését, általában az aluról szerveződő művészeti tevékenységek pártolását, támogatja tehát a professzionális előadó-művészettel szemben a kulturális öntevékenységet. Ám a másik oldalon az alapítási dokumentumokban azt is kimondják feketén-fehéren, hogy a Petőfi Csarnok építészeti megjelenésének különböznie kell a hagyományos művelődési házak architektúrájától (épp azért, hogy a fiatalokat ne riassza el), valamint az is egyértelmű az első pillanattól fogva, hogy az intézménynek saját fenntartásához *bevétele*t kell termelnie. Az első évre tervezett költségvetés szerint a fenntartó Fővárosi Tanács 1984-ben azt indítványozta, hogy a 13,5 millió forintos alaptámogatáshoz az intézménynek 7 millió forintos bevételi kötelezettséget kell kitermelnie. A terv + piac, valamint az úgynevezett közgazdasági szemlélet terjedése korántsem volt újdonság, hiszen az MSZMP 1966-os, IX. kongresszusán már irányelvként fogalmazták meg a központi költségvetés-

1985. március 11.
Mihail Gorbacsov
az SZKP új főtitkára.

Vele a reformer erők kerültek hatalomra, nevéhez fűződik a peresztrojka (átállás) és a glasznoszty (nyilvánosság, nyíltság), amivel a politikai-gazdasági válságra igyekezett megoldást találni. A hidegháborús fegyverkezési hajszába belerokkant Szovjetunió élén Gorbacsov közeledett az Egyesült Államokhoz, és nem tartóztatta fel a keleti blokk országainak reformjait sem. 1991-ben lemondott a Szovjetunió elnöke címről.

1985. április 4.
Bemutatták az *Itt élned,
halnod kell* című
rockoperát.

Magyarország szovjet megszállásának – akkoriban felszabadulásnak nevezett – negyvenedik évfordulója alkalmából vitték közönség elé a budapesti Hősök terén az *Itt élned, halnod kell* című rockoperát a kitűnő

re nehezedő nyomás csökkentését, amit utóbb Hegedüs András az „optimalizálás modelljének” nevezett, ami magában foglalja a „stabilizálás és a dinamizálás kettős követelményét”.

Ám az 1980-as években Magyarország már egészen más politikai és gazdasági helyzetben volt. Mindenképpen szem előtt tartandó az a hidegháborús globális kontextus, melyet hazánk esetében, legalábbis politikai szempontból, a Szovjetunió szabott meg. Amikor 1985. április 4-én, a felszabadulás ünnepén megnyitotta kapuit a Petőfi Csarnok, a Szovjetunióban nagyjából három hete halott volt Konsztantyin Csernyenko, és Mihail Gorbacsovot választották a Szovjetunió Kommunista Pártjának főtitkárává. A szovjetológiai szakirodalom ezzel a mozzanattal lezártnak tekintti a Leonid Brezsnyev – és két, rövid ideig hivatalban lévő utódja, Jurij Andropov és az említett Csernyenko – nevéhez fűződő „pangás éveit”, és innen datálja a Gorbacsov nevéhez köthető „glasznoszty” és „peresztrojka”, vagyis a változás időszakát.

Magyarországon e mozzanatok némileg eltérő forgatókönyv szerint történtek, így a pangás fogalma is másképpen értelmezendő. Az idős, betegeskedő Kádár János személye és politikája, valamint a társadalmi nyilvánosságban is mindinkább tárgyalt, növekvő külföldi adósság problémája negatív értelemben nyomta rá bélyegét az ország életére. Ennek következtében az évtized elejétől-közepétől egyre inkább érezhető volt a váltás, vagy ahogy akkoriban nevezték, a *reform* igénye (melyet persze a Szovjetunióban foganatosított változások is sürgettek). Az utódkeresés és a hatalomátadás elhúzódó mozzanata azonban növelte a társadalom tagjaiban azt az érzést, hogy a hatalom elbizonytalanodott. Ettől korántsem függetlenül pedig a gazdasági élet területein egyre hangsúlyosabban teret nyerő magánszektor és a nyomában meginduló vagyoni differenciálódás világosabbá tette, hogy az államszocializmus korábbi évtizedeiben rögzült normák és szabályok (például a szocialista embertípusról) fokozatosan érvényüket veszítik. A magyar nyilvánosságban nem volt teljesen ismeretlen az a tény, hogy a hetvenes évek elejétől Magyarország külföldi adósságokból finanszírozza a belső fogyasztást. Ennek következtében – az árfolyamvesztéséből fakadó hibákat itt most nem említve – a tartozás összege az 1973-as 2,1 milliárdról

1989-re 20,4 milliárd dollárra ment fel. Ráadásul a második nagy eladósodási hullám épp 1985–1986-ben kezdődött meg, amikor is négy-öt év leforgása alatt az 1984-es, 11 milliárd forint körüli összeget újabb hitelekkel majdnem megduplázták a döntéshozók. A helyzet nehézségét felismerve már az 1980-as évek legelején lazítottak a gazdasági szabályzókon: egyre szabadabbá vált a fogyasztási magánszektor (kisipar, kiskereskedelem, szolgáltatás), az 1981. évi 15. törvényerejű rendelettel pedig teret engedtek a gazdasági munkaközösségek alapításának, működtetésének is. Ezekkel az intézkedésekkel elsősorban a belső keresletet igyekezett kielégíteni az ideológiai szempontból egyre gyengébbnek mutakozó hatalom.

A Petőfi Csarnok létrejötte tehát ebből az ugyancsak el-
lentmondásos kontextusból érthető meg. A hatalom formailag még fenntartotta a művelődés formáinak hivatalos, szocialista igényét, ám a kultúrát magát már rég nem tartotta a gazdasági körülményektől független jószágnak, sőt kifejezetten szorgalmazta annak piacosítását. A megvalósulást tekintve innen érthető meg az a cél, hogy a Csarnok a hivatalos dokumentumok alapján nem populáris zenei helyszíneként jön létre, hanem komplex művelődési intézményként. Ugyanakkor a belső elaborátumok már explicitte teszik, hogy a tervezésnél ügyelni kell arra, hogy az épület ne hagyományos kultúrháznak nézzen ki, mégpedig azért ne, hogy vonzó legyen a fiatalok számára. A „húzd meg, ereszd meg” politikáját eközben azt tette még plasztikusabbá, hogy a populáris zenei koncertekhez nélkülözhetetlen fényparkra és korszerű hangosításra ellenben nem volt pénz.

Egy 1987-ben készült, a Petőfi Csarnok működéséről szóló elaborátum arról számol be, hogy a – tervezettet messze meghaladó – látogatószám és bevétel visszaigazolta az intézmény sokszínű programkínálatát, mely a populáris zenei koncerteken túl magában foglalt színházi előadásokat, kortárs tánc- és zenei előadásokat, kiállításokat is. Utóbbinál meglepően széles a spektrum, amennyiben az ipariműszer-, a kortárs művészeti, a legó- és a fotókiállítás mellett sort kerítettek egy Commodore show-ra is (ez a korszak egyik vezető személyiszámítógép-márkájához kapcsolódik). Mindez kiegészült a hagyományosan betervezett gyermek-

pártkapcsolatokkal rendelkező Koltay Gábor rendezésében. Szerepelt benne Nagy Ferő, Vikidál Gyula és Deák Bill Gyula is. Az erről készült filmet 1986. március 13-án mutatták be.

1985. június 7.
Pataky Attila
újra a kör közepén.

A BS-ben hétezer rajongó előtt tartott, ferge-
ges sikerű koncertjével újra összeállt a Pataky Attila által vezetett Edda Művek. A visszatérő buli főpróbáját Szegeden tartották meg április 14-én, majd a BS után július 7-ig még számos helyen megfordultak, mindenhol óriási ovációt keltve. A nyolc új dal közül egyértelműen *A kör* lett a legnagyobb sláger.

A Petőfi Csarnok konkurenciái

Fekete Lyuk

A Golgota utcai épülettömböt a Magyar Királyi Államvasutak Gépgyára építtette 1910-ben, a gyár munkásainak. A kultúrházat 1945 után a Vasas Szakszervezet felügyelte, és a Vörösmarty Művelődési Ház nevet adták neki. 1988-tól megszűnt a szakszervezeti támogatás, a lepusztult pincehelyiségből pedig az egyik legfontosabb underground szórakozóhely lett. Az ötlet Nagy Gyulától származott, a kidolgozásban és megvalósításban pedig a Balkan FuTourist mellett számos művész is részt vett. A Balkan adta az első koncertet 1988. február 26-án. Jáltak ide punkok, rockerek, Cure-osok, alternatív-

vok, gruftik, néha még skinheadek is. Fellépett a teljes magyar underground mezejő az Aurorától a VHK-ig. A Lyukból indult az F.O. System és az AMD, de innen futott be a Tankcsapda, a Pál Utcai Fiúk, valamint a Kispál és a Borz is. A helynek idővel lett próbaterme, saját stúdiója és újságja is. 1994 körül Nagy Gyula és a művelődési ház vezetése összekülönbözött, s ezt tetézte még egy késelés is a ház előtt, aminek nem volt köze a Fekete Lyukhoz. Nagyot kirúgták, és a klubnak befellegzett. Később még próbáltak életet lehelni bele, de a Lyukat feltámasztani már nem lehetett.

Fábián Titusz

Marczibányi téri Ifjúsági Ház

Az első fővárosi ifjúsági ház felépítéséről 1970-ben született határozat, 1972. december 9-én pedig már a megnyitó ünnepségen koccintottak a kerületi káderek. A Marczinak különleges volt a felhozatala: minden vasárnap a Másik János vezette Interbrass játszott itt, Deseő Csaba pedig rendszeresen dzsessztörténeti előadásokat tartott a Házban. A közönség a Syriust, a Vízöntőt, a Bojtorjánt, a Benkó Dixieland Bandet, a Kolindát és a Tolcsvay-triót is hallhatta, de a II. kerületi Művelődési Központ részeként működő intézményben fellépett a Kaláka és Cseh Tamás is. Egy időben a Muzsikás tartott táncchá-

zakat, a keddi diszkóért pedig Bezeg László felelt. 1980-ban a Dimenzió lett a dzsesszklubok rezidense. Volt itt amatőr filmstúdió, fotólabor, irodalmi színpad, képző- és iparművészeti klub, magnós kör, de táborokat és a legkülönfélébb tanfolyamokat is rendszeresen tartottak a faburkolatú belső terekben. A nyolcvanas években itt indult be B. Tóth László *Poptarisznya* című műsorának „élő melléklete”, de működött itt Lord-klub, indiaizene-klub, Dolák-Saly Róbert pedig a blues- és countrybarátok számára tartott alkalmakat. A hely népszerűsége a kezdetek óta töretlen.

Vass Norbert

Almássy téri Szabadidőközpont

A szabadidőközpont megépítését 1976. július 1-jén hagyták jóvá. Az eredetileg úttörőháznak szánt épületben 1983-ban már *Ki mit tud?*-ot rendeztek, és fellépett itt Billy Cobham dzsesszdobos is. A Faxni és a Topó Neurock Társulat is rendszeres vendégei lettek a helynek. 1985 a különböző klubok felfutásának az éve: a Poptojás-klubok, az Első Emelet és a KFT klubja is ekkor kapott helyet a szabadidőközpontban, de az ország első komoly és független pop-rock-dzsessz szaklapja, a *Polifon* szerkesztősége is itt székelte. 1986-ban indultak be a Téka-táborok, és ekkor volt az első, amatőröknek szóló *AORTA Fesztivál* is. 1987-ben költözött ide a hírhedt Club 2000 a Rádayból. A központ

többek között az Európa Kiadó, a Balaton, a Sziámi, az Agi és a fiúk, a Balkán FuTourist, a Sexepil és a Neurotic kedvelt helye volt, de a Kézi Chopin és az Aurora is megfordult itt egyszer-egyszer. 1988-ban az Almássy az *Intermámor '88* hangfesztiválnak adott helyet. 1995-ben a központ profilváltáson ment keresztül, de ennek ellenére is csökkent a látogatók száma. 2003-ban felmerült, hogy bezárnak. 2005-ben tettek még egy kísérletet az újraindításra, azonban 2007. december 31-én végleg becsukták a kapukat. 2010-ben Almássy Hall néven ugyan újraindították, azonban egy évre rá ez a klub is eltűnt a süllyesztőben.

Murza Tímea

Tilos az Á

A Tilos az Á-t Németh Vladimir (Vova) alapította, a klub 1989 szilveszterén nyílt meg a Mikszáth téren. A híre előre elterjedt, a nyitóbuli is telt házas volt. Itt alakult meg a Vajdai Vilmos-féle TÁP (azaz Tilos az Á Performance) Színház, a Kis-tamás László-féle Vákuum TV és a Tilos Rádió is. A hely az alapvető underground irányultság mellett változatos zenei műfajokat fogadott be. Olyan zenészek léptek fel, mint az Andersen, a Csókolom, a Flash, a Kispál és a Borz, a Korai Öröm, Lajkó Félix, a Másfél, DJ Palotaj, Szemző Tibor, a Quimby és az Új

Nem. Az ef Zámbo Happy Dead Band pedig öt éven keresztül hetente visszatérő fellépő volt. A hely örökségét a Tilos az Á Produkció zenei kiadó vitte tovább. Mára legendává vált, hogy 1991 júniusában itt bulizott (zárt körben) a szovjet csapatok kivonulását ünneplő búcsún Frank Zappa. A Tilos az Á léte beszéd- és vitatéma volt, ám míg a külföldi sajtó méltatta, itthonról egyre több támadás érte. A sorozatos drogvádak, rendőrségi razziák, lakossági panaszok, érdekellentétek miatt a klub 1996-ban végleg bezárt.

Gyöngyösi Lilla

1985. június 14–16.
A Kádár-rendszer
első ellenzéki
találkozója.

A monorierdei kempingben Donáth Ferenc vezetésével ellezéki értelmiségi összejövetelt tartottak. A megjelent művészek, történészek, „demokratikus ellenzék” tagjai, '56-osok és reformközgazdászok a népi és az urbánus oldalról egyaránt jöttek.

1985. július 20.
Totál '85 Pakson.

Az első magyar punkfesztiválon a helyi Ifjúsági és Úttörőházban mások mellett a Tizedes meg a többiek, a Marina Revue, az Oi-Kor, a 88-as csoport és a Pál Utcai Fiúk léptek fel. 1987 áprilisában pedig megrendezték második országos fesztiváljukat Süttön, *Totál '87* címmel.